

POSTANOWIENIE

Dnia 25 maja 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marcin Łochowski

w sprawie z powództwa J. B. i M. B.
przeciwko [...] Bankowi spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 25 maja 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 28 października 2021 r., sygn. akt I ACa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od [...] Banku spółki akcyjnej w W. na rzecz J. B. i M. B. kwoty po 2700 (dwa tysiące siedemset) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Pozwany bank [...] S.A. w W. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z 28 października 2021 r., zaskarżając ten wyrok w całości, wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie do istoty sprawy przez oddalenie powództwa.

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na występujące w sprawie istotne zagadnienia prawne:

1) Jaki moment pozostaje miarodajny dla oceny skutków abuzywności, w tym możliwości dalszego wykonywania umowy kredytu, na gruncie wykładni

przepisu art. 385¹ § 1 i § 2 k.c. oraz art. 385² k.c. dokonywanej w zgodzie z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13? Czy skutki abuzywności, a tym samym możliwość dalszego obowiązywania i wykonywania umowy w razie wyeliminowania z jej treści postanowień o charakterze niedozwolonym w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. należy ocenić na moment zaistnienia sporu, wyrokowania czy też na moment zawarcia umowy?

2) Czy z punktu widzenia celów art. 385¹ oraz art. 385² k.c. oraz celów dyrektywy 93/13 prymat przyznać należy celowi w postaci przywrócenia równowagi kontraktowanej, czy też sankcyjnemu charakterowi przepisów dotyczących ochrony konsumenckiej oznaczającemu osiągnięcie skutku zniechęcającego profesjonalnych kontrahentów, zawierających umowy z konsumentami do stosowania nieuczciwych postanowień umownych oraz czy realizacja celu sankcyjnego co do zasady oznaczać musi zawsze uznanie umowy za nieważną?

3) Czy biorąc pod uwagę cele dyrektywy 93/13 oraz wykładnię art. 385¹ § 2 k.c. wola konsumenta doprowadzenia do upadku umowy w razie wyeliminowanie z jej treści postanowień o charakterze niedozwolonym w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. jest decydującym kryterium przy ocenie możliwości dalszego wykonywania umowy pozbawionej klauzul uznanych za abuzywne? W szczególności, czy w sytuacji, w której umowa może dalej obiektywnie obowiązywać zgodnie z krajowym porządkiem prawnym na podstawie pozostałych, nieabuzywnych postanowień, Sąd może stwierdzić jej nieważność kierując się w tym zakresie wyłącznie interesem konsumenta?

4) Czy klauzule przeliczenia walutowego w umowie kredytu wyrażonego (denominowanego) w walucie obcej określają „świadczenia główne” stron tej umowy w rozumieniu przepisu art. 385¹ §1 zd. 2 k.c., czy spełniają jedynie funkcję pomocniczą dla tych świadczeń, i czy w tym drugim przypadku, ich eliminacja z treści umowy jako postanowień niedozwolonych jest równoznaczna ze zmianą charakteru i natury umowy kredytu, w tym eliminacji charakterystycznego dla tej umowy elementu jakim jest ryzyko walutowe, czy też możliwe jest dalsze wykonywanie umowy pomimo usunięcia klauzul przeliczeniowych, m.in. ze względu na naturę stosunku jaki powstaje na gruncie umowy kredytu denominowanego?

5) Czy stwierdzenie bezskuteczności normy przeliczeniowej, określającej zasady ustalania wartości waluty obcej w umowie kredytu denominowanego w walucie obcej, zawartej przed 24 stycznia 2009 r., uwzględniając art. 385¹ § 2 k.c., zgodnie z którym strony są związane umową w pozostałym zakresie, prowadzi do: a) utrzymania umowy w mocy i przyjęcia, że w takiej sytuacji nie powstaje luka w umowie - umowa zachowuje walutowy charakter, skoro saldo kredytu od początku w umowie było wyrażone w CHF, a umowa umożliwiała zarówno wypłatę, jak i spłatę kredytu bezpośrednio w CHF; b) konieczności uzupełniania umowy normą dyspozytywną, w celu uniknięcia unieważnienia tej umowy, przy czym nie ma przeszkód by uzupełnić treść umowy przepisem ustawowym w nowym brzmieniu, przyjętym już po zawarciu umowy, jako normą, która korzysta z domniemania uczciwości zgodnie z motywem 13 dyrektywy 93/13; c) upadku tej umowy, z uwagi na jej niewykonalność, co jest zależne jednak od tego, czy konsument wyraził swoją wolę unieważnienia umowy w sposób świadomy co do wszystkich skutków nieważności umowy i zaakceptował również niekorzystne skutki tego unieważnienia.

W odpowiedzi na skargę powodowie wnosili o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania względnie jej oddalenie oraz zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu na okolicznościach mieszczących się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (postanowienie Sądu Najwyższego z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01), a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 października 2002 r., III CZP 66/02; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02, i z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08).

Sformułowane przez skarżącego zagadnienia prawne nie czynią zadość tym wymaganiom. Wszystkie bowiem wskazane przez pozwanego bank zagadnienia prawne doczekały się obszernej analizy w orzecznictwie Sądu Najwyższego oraz Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Nie są to więc zagadnienia nowe.

W zakresie pierwszego zagadnienia Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17 wyjaśnił, że oceny, czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy (zob. też wyrok TSUE z 20 września 2017 r., *Andriuc i in.*, C-186/16).

Co do skutków stwierdzenia abuzywności postanowień umownych (zagadnienia 2, 3 i 5) w uchwale 7 sędziów z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21 Sąd Najwyższy wskazał, że takie postanowienie umowne (art. 385¹ § 1 k.c.) jest od początku, z mocy samego prawa, dotknięte bezskutecznością na korzyść konsumenta, który może udzielić następczo świadomej i wolnej zgody na to postanowienie i w ten sposób przywrócić mu skuteczność z mocą wsteczną (zob. też m.in. wyrok TSUE z 21 grudnia 2016 r., *Gutiérrez Naranjo*, C-154/15, C-307/15 i C-308/15, pkt 61-62). W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy wyjaśnił również, że sankcja niezwiązania konsumenta niedozwolonymi postanowieniami umownymi to bezskuteczność zawieszona (na korzyść konsumenta), a zatem umowa staje się trwale bezskuteczna dopiero po podjęciu przez kredytobiorcę-konsumenta wiążącej (świadomej, wyraźnej i swobodnej) decyzji w przedmiocie żądania uznania umowy za nieważną (zob. też uchwałę Sądu Najwyższego z 29 czerwca 2007 r., III CZP 62/07, a także wyroki Sądu Najwyższego: z 30 maja 2014 r., III CSK 204/13; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17). TSUE wykluczył przy tym, aby sąd krajowy mógł zmieniać treść nieuczciwych warunków zawartych w umowach. Możliwość takiej zmiany umowy przez sąd stałaby w sprzeczności z celami prewencyjnymi dyrektywy 93/13, gdyż przedsiębiorcy wiedzieliby, że nawet w razie zastosowania klauzuli niedozwolonej umowa zostanie skorygowana przez sąd w sposób możliwie najpełniej odpowiadający ich woli, a jednocześnie dopuszczalny w świetle przepisów o niedozwolonych postanowieniach umownych (wyrok z 26 marca 2019 r., *Abanca i Bankia SA*, C-70/17 i C-179/17, pkt 54). Natomiast dopuszczalność wypełniania luk w umowie po

stwierdzeniu bezskuteczności postanowienia abuzywnego była analizowana m.in. w wyroku Sądu Najwyższego z 23 marca 2022 r., II CSKP 532/22, oraz w licznych orzeczeniach TSUE (zob. m.in. wyrok z 30 kwietnia 2014 r., Kásler, Kásler Rábai, C-26/13; wyrok z 26 marca 2019 r., Abanca i Bankia SA, C-70/17 i C-179/17, pkt 54; postanowienie z 4 lutego 2021 r., CDT, C-321/20, pkt 43).

Również problematyka klauzul ryzyka walutowego, przeliczeniowych i spreadowych jako określających główny przedmiot świadczeń w kontekście dopuszczalności kontroli ich abuzywności była już przedmiotem obszernych wypowiedzi orzecznictwa. Sąd Najwyższy w wyroku z 30 września 2020 r., I CSK 556/18, wyjaśnił, że zastrzeżone w umowie kredytu złotowego indeksowanego do waluty obcej klauzule, a zatem także klauzule zamieszczone we wzorcach umownych kształtujące mechanizm indeksacji, określają główne świadczenie kredytobiorcy. Obecnie pogląd ten dominuje w orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. wyroki: z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 415/22, zob. też wyroki TSUE: z 20 września 2017 r., Andriuc i in., C-186/16, pkt 37; z 3 października 2019 r., Dziubak, C-260/18, pkt 44).

Według Sądu Najwyższego, nie ma przy tym innych przyczyn uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, w szczególności nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.).

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz stosownie do art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. oraz § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 265) obciążył pozwanego kosztami postępowania kasacyjnego.